

KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YÖNELİK ÖZEL BİR PROJE: VAKIF EVLERİ

Dr. İmren AYKUT*

Sayın Dekanımız, değerli hocalarım, kıymetli arkadaşlar, önce kürsümüzün başkanı, değerli arkadaşım Prof. Dr. Berrak Kurtuluş'a bu toplantının düzenlenmesindeki katkısı ve sizinle karşılaşma şansını verdiği için huzurunuzda teşekkür ediyorum.

Tabi bu odada olmak bana bir heyecan veriyor şu anda, burada doktora sınavım olmuştu. Bir an kapıdan girince onu anımsadım ve bir ürperti geçirdim doğrusu. Herhalde en korkunç şey böyle bir sınav durumudur. Hocalar burada oturuyorlardı, ben de karşılarında oturuyordum, rahmetli olan hocalarımız var, onları da rahmetle anmak istiyorum. Ekmel hocamız, Nusret Ekin hocamız, Erdoğan Alkin hocamız jürideydiler ve güzel, başarılı bir sınav olmuştu. Onların bana verdikleri büyük katkıyla bu unvanı bu salonda kazanmıştım. Bu heyecanımı da bir kere daha yaşadım ve bunu da sizinle paylaşmak istedim.

Ben, hep bu kürsüde aldığım bilgi alanında çalıştım, o çizgi üzerinde yürüdüm. Önce sendikacılıkla başlamıştım çalışma hayatıma. Uzun süren bir işçi sendikacılığı hayatım vardır. Maden-iş Sendikasında başlayan Teksif Sendikasında sona eren. Daha sonra bir yedi sene kadar da işveren sendikacılığı çalışmalarım vardır. O da hayli uzun bir zaman sayılır: Kağıt Sanayi İşverenleri Sendikası'nın genel sekreterliği. Böylece iki tarafta da uzun süre çalışmış olma gibi bir şansım oldu. Daha sonra bu çizginin üzerinde giderken kendimi Çalışma Bakanlığı makamında buldum. Bu da başladığım noktadan en üst noktaya kadar gelme gibi bir şans çizgisi idi. Bundan dolayı gerçekten memnunum. Çünkü bu kürsüden aldığım feyzi her alanda kullanma fırsatı bulmuş oldum.

Şimdi de yine, politik hayatım bitti, ama yine bu alanda çalışıyorum. Bu kez "sosyal yardımlaşma" konusu üzerinde. Biraz önce ifade ettikleri gibi, iki defa Devlet Bakanlığı görevim oldu. Bu iki Devlet Bakanlığı görevim de Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Hizmetler'den, yaşlılardan, uyuşturucuyla mücadeleden, kadınlardan sorumlu görevlerdi. Bu görev süresi içinde Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nü kurmak bana nasip olduğu için çok memnunum. Türkiye'de böyle bir kuruluş yoktu. Birleşmiş Milletler'in kararları çerçevesinde de olması gerekiyordu. 1985 Birleşmiş Milletler III. Dünya Kadın Konferansı'nın kararları çerçevesinde -ki bu Konferans'a katılma imkanım da olmuştu- o dönem, dönüştürme Çalışma Bakanı olunca ilk iş bu genel müdürlüğü kurmak istedim. Çünkü kadınların, sorunlarında başvurabilecekleri hiçbir resmi organ mevcut değildi. Dolayısıyla epeyce bir mücadele -onlar da ayrı bir konudur- yaptıktan sonra, önce kanun hükmünde kararname olarak, daha sonra da yasallaştırarak Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nü kurduk. Şimdi o sayede hiç olmazsa hangi hükümet gelirse gelsin, kabineye bir kadını almak mecburiyeti hissediyorlar. Böylece Türkiye'deki kadın kitlesine hiç olmazsa siyasi hayatımız içinde somut bir destekte bulunmuş olduk.

Bunun dışında Çocuk Esirgeme Kurumu ile uğraşırken, bu iki bakanlığım süresinde en çok üzerinde durduğum konu çocuklar olmuştur. Kadınlar ayrı, onlar için kurduğumuz genel müdürlüğün çalışmalarını büyük dikkatle sürdürdük. Halen o çalışma sürüyor. Şimdi de, çok tatmin edici olmasa dahi bir takım şeyler yapılıyor. Fakat benim en çok üzerinde durduğum Çocuk Esirgeme Kurumu ve buradaki çalışmalar ve kimsesiz çocukların durumu olmuştur. Bunun sebebi çocuklara karşı fevkalade duyarlı oluşum, tabi merhamet duygularının bende olması gerekenden fazla olmasıdır. Çok hassasım bu konularda. Çocuklarla çok ilgilendim. O zaman gördüm ki burada bir boşluk var. Çocuk Esirgeme ve Sosyal Hizmetler Kanunu'na göre, çocuklar bu yurtlarda on sekiz yaşına kadar bakılıyorlar. On sekiz yaşında artık buradan ayrılmaları gerekiyor yasal olarak. Ve hayatın içine bırakılmaları gerekiyor. Buraya kadar bir hata olduğunu düşünmüyorum. Çünkü devletin görevi ne olursa olsun, bir noktada bitecek. Gerçek annenin ve babanın görevi dahi bir noktada bitiyor ve kişi hayata kendi ayakları üzerinde durarak hayata başlamak

* Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eski Bakanı – ÇESAV: Çevre - Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Başkanı

zorundadır. Nitekim devlet de on sekiz yaşında bunu yapıyor. Bir çocuğa, on altı yıl, on yedi yıl, on sekiz yıl, çok uzun yıllar bakıyor.

Ancak bir gerçek de var ki, peki on sekiz yaşında eline çantasını verdiniz, hadi bakalım sen hayata başla dediniz, nereden başlayacak? Bunların annesi babası yok, aile yok, yani aileye benzer bir şeyler var. Anne bir tarafta nerede belli değil, baba bir tarafta nerede belli değil. Anne gitmiş birisiyle evlenmiş, baba ya uyuşturucu bağımlısı; ya alkolik, ya bir takım şeyler içinde. Yani herhangi bir sebeple aile kesin olarak parçalanmış. Dolayısıyla bu çocuk aileye kurumdan çıktıktan sonra gitme şansına sahip değil. Gidebilir ama çok daha yıkıcı bir yaşamın içinde kendisini buluyor, o sebeple gidemiyor. Peki nereye gitsin? Para yok, pul yok, meslek yok. Bu olay beni çok etkilemişti. Ve devletin görevi bittikten sonra birilerinin görevinin başlaması gerekiyor diye düşündüm. Bu, toplumun görevi olmalı diye düşündüm. Ama toplumda da tabi birisinin somut olarak bir şey yaparak ortaya çıkması lazım, olayı anlatması lazım, olaya destekler bulması lazım ki bu çocuklarla birkaç sene daha meşgul olunarak hakikaten gelir getiren bir işe kavuşması sağlanana kadar destek sağlanması lazım.

Tabi Bakanlık görevim sürdüğü zaman içinde bu çözümleri getirebilme imkanım olmadı, çünkü görev sürelerimiz kısa sürdü. Tam sorunları tespit ediyorsunuz, sorunlara çözüm getireceğiniz sırada gidiyorsunuz, hükümet düşüyor veya değişiyor, bir şekilde o oluşturduğunuz çözümler askıda kalıyor. Benim o zaman hazırladığım bir proje vardı kafamda, "Bunu politik hayatım bittikten sonra uygulamaya koyacağım" diye kendi kendime söz vermiştim. Nitekim bunu yaptım. Vakıf evleri kurdum. Önce Ankara'da bir vakıf evi kurdum. "Vakıf evi" diyoruz biz buna, çünkü bunlara, yurt demek istemiyoruz; çünkü yurt statüsünde veya yurt hayatına benzer bir hayat yaşatmıyoruz çocuklara. Yurttan çıktığında ikinci bir yurda koyarak onun hayatına katkıda bulunamayacağımızı düşünüyoruz. Biz bir ev üzerinde duruyoruz ve yedişer kişilik aileler kuruyoruz. Yedi kişiyi de geçmemesine dikkat ediyoruz. Çünkü yedi kişiyi geçtiği zaman, görevlendirme çok zor. Hafta yedi gün, her gün bir çocuğu evde sorumlu kılıyoruz. Aksi halde o yaşın da getirdiği psikolojik durumun etkisiyle, kıskançlıklar, kavgalar oluyor, evdeki nizam intizam bozuluyor, huzursuzluk oluyor onun için hepsine somut olarak ve sınırları belli görevler veriyoruz.

Bu vakıf evlerini aynı zamanda şunun için de yapıyoruz. Çocuk yurttan çıktıktan sonra normal bir evde yaşayacak. Halbuki normal bir evin nasıl olduğunu onlar bilmiyor. Mesela caddede geçerken evlere bakıyor, onların içi nasıl bilmiyor bu çocuklar. Üç oda bir salon, iki oda bir salon, bu evin bir mutfağı var, banyosu var, tuvaleti var, böyle bir yaşam düzeni var. Çocuk bunu bilmediği için hayata atıldığında, normal bir hayat sürdüremiyor. Evin içinde bir kere nasıl yaşayacağını bilmiyor, mutfaktaki en ufak eşyaları bile nasıl kullanacağını bilmiyor, buzdolabına malzemelerin nasıl yerleştirileceğini bilemiyor, hatta alafranga tuvaleti nasıl kullanacağını bilmeyen çocuğumuz oldu bizim. Bana gelip sorduğunda, her şeyi görmüş ve biliyor olmama rağmen, bu kadarını tahmin edemedim ve bunu dahi çocuğa öğretmekle karşı karşıya kaldım. Mesela soğan doğramayı bilmiyor, domates doğramayı bilmiyor, bunları yapmamış çocukluğunda. Böyle bir çocuğu çıkardığımızda yurttan, bu çocuk günlük hayatını nasıl sürdürebilir? Her gelen çocuğa biz bir haftaya yakın soğan doğratıyoruz. "Salataya doğrarsan böyle doğrayacaksın, yemeğe doğrarsan böyle doğrayacaksın, köftenin içine böyle doğrayacaksın." Bütün bu ince detaylara kadar öğretme mecburiyetinde kalıyoruz. Masayı nasıl hazırlayacak, bulaşığı nasıl yıkayacak, hijyen nedir, ev içinde cereyan edebilecek kazalar, ev kazaları nedir, çamaşır makinesi nasıl kullanılacak, elektrik süpürgesi nasıl kullanılacak? O kadar ince detaylar var ki, insan yaşamında bu kadar ince detaylar olduğunu, bu çocuklarla birlikte olduktan sonra anladım. Çünkü sizler, bizler normal anne babalarımızla yaşarken pek çok şeyi öğreniyoruz zaten farkında olmayarak.

Mesela bu çocuklar alışveriş yapmayı bilmiyorlar. Gidiyoruz markete, çocuk şaşkına dönüyor, ne alacak, nasıl alacak? Mesela bu çocuklarda miktar kavramı yok. Bir kilo pirinç, ne kadardır, bilmiyor. Bir kilo pirinçle ne kadar pilav yapılır, dolma yapılır, ne kadar kullanacak, bilmiyor. Meyve alacak, ne kadar alacak, bilmiyor. Meyveler hangi çeşit, bilmiyor. Bir gün liste yapın bana, dedim. Bir liste geldi bana, duydukları ne kadar meyve varsa yazmışlar. Yani alışveriş yapma bilgileri yok. Bütün bunları biz bu proje içinde onlara öğretmek zorunda kaldık. Özellikle aile geleneklerimizi, toplumsal geleneklerimizi, örf, adetlerimizi öğretmeye çok önem veriyoruz bu çocuklara. Çünkü aksi taktirde toplumdan kopuk oluyorlar. Toplumun bir takım değerleri var, bu değerleri bilmedikleri zaman mutlu da olamıyorlar. Çünkü bir şeye

bağlı olmanız lazım, kendi özelliklerinizi bilmeniz lazım. Bütün bunların hepsini öğretiyoruz. Kandilleri mutlaka öğretiyoruz, kandilde birbirimizi kutlamayı öğretiyoruz, bayramlarda birbirimizi kutlamayı öğretiyoruz. Mesela ben her bayram, yıllardan beridir, bu çocuklar yüzünden bayramın birinci günü Ankara'da oturuyorum. Sebebi, çocukların gelip el öpmeleri lazım. Çünkü bayramlarda büyüklerin eli öpülür, büyüklere gidilir, çocukların bunu öğrenmeleri lazım. Eğer biz bunu tatbik etmez isek, öğrenemeyecekler. İlerideki hayatında bir aileye girecek.

Şunu da unuttum sözlerimin başında. Ben kız çocuklarına bakıyorum. Tabii ki erkek çocuklarına da bakmak istiyorum, ama bu maddi imkan meselesi. Çünkü bu Vakfı kendim finanse ettiğim, aktif üyesi olduğum için, kendi imkanlarım kadar çocuğa bakabiliyorum. Onun için de kız çocuklarını tercih ediyorum. Çünkü bu kızların çocuğu olacak, o da çocuğunu terk etmesin, kendi de bölünmüş, parçalanmış bir aile haline gelmesin diye kız çocuklarını bu proje içinde değerlendiriyoruz. Bütün bunları bu çocuğa bizde kaldığı sürece öğretiyoruz. Aslında biz bu projeyi uygulamaya 18 yaşını doldurduktan sonra, yurttan ayrılmak zorunda kalan kız çocuklarını almak üzere başlamıştık. Ancak Çocuk Esirgeme Kurumu, daha küçük çocukları vermek istedi. Çünkü okuma kabiliyeti olanlar var, okuma hevesi olanlar var, hiç olmazsa bu ortamdan bir an önce uzaklaştırmış oluruz, daha sakin, daha düzgün bir ortamda bu çocuklara siz okuma, eğitim yapma fırsatı kazandırmış olursunuz dediler. Bu teklif bana da uygun geldiği için, daha küçük kızları almaya başladık. Ancak 12-13 yaşında, daha ortaokulu bitirmeden önce aldığımız kızlarda sorunlar yaşadık. Bu çocuklar bizim konseptimize uygun düşmediler, yani küçük geldi yaşları. Sonradan tecrübeler kazandık, gördük ki biz ortaokulu bitirdikten sonra aldığımız takdirde bu çocuklara daha faydalı oluyoruz.

Şimdi biz ortaokuldan sonra 15 yaşından itibaren alıyoruz. Evvela lise, meslek lisesi, hangi okulda okuyorsa o okulu bitirtiyoruz. Okulda hocalarıyla her an temastayız. Zayıf olan dersleri için hocalar tutuyoruz, kurslara gönderiyoruz ve bu okulu bitirmesini sağlıyoruz. Okulu bitirdikten sonra en önemli yapmak istediğimiz şey, onları bir işe yerleştirmek. Çünkü eğer işe yerleştirmemiş iseniz, bu çocuğu kurtarma şansınız kesinlikle yok. Çünkü bir gelir elde etmesi lazım ve kendi ayakları üzerinde durabilmesi lazım. Bunun için de ben Çalışma

Bakanlığım sırasında 3413 Sayılı bir yasa çıkarmıştım, bir vali arkadaşla. Çünkü valiler aynı zamanda kendi illerindeki yetiştirme yurtlarından da sorumlu oldukları için, buralardaki sorunları diğer insanlara göre daha fazla biliyorlar. Bir gün bana bir arkadaş geldi, eski bir valimiz. Bu çocuklarla ilgili bir kanun yapsak olur mu, dedi. Düşündük ve o zaman dedik ki, bunlara yüzde bir oranında istihdam garantisi getiren bir yasa çıkaralım. Tabii kamu kuruluşlarında. Bunu sakatlara yaptığımız gibi, özel sektörde zorlayıcı olamadık. Kamu kuruluşlarında binde bir oranında istihdam edilmeleriyle ilgili yasayı çıkardık. Bu şu ana kadar aşağı yukarı on yedi yıla yakın oldu, geçen yıl açıkladılar yirmi bine yakın çocuk işe yerleştirilmiş. Bu yasa için çok mutluyum tabii. Bu çocuklar hiç olmazsa bir istihdam imkanına kavuşmuş oldular.

Ancak ben daha sonraki yıllarda, bu projeyi uygulamaya başladıktan sonra, kamu kuruluşlarıyla çeşitli temaslarım oldu. Onlardan öyle enteresan şeyler işittim ki, son derece olumsuz, son derece kötü; bu kanunu ben çıkardım diyemedim. Bu çocukların ne kadar olumsuz, ne kadar işe yaramaz, pek çok yönden noksan olduklarından şikayet ediyorlar. Özellikle de çalışma terbiyesine, iş ahlakına, iş disiplinine sahip olmadıklarını, onun için bunlardan fayda sağlanamadığını söylediler. O zaman ben kendimi biraz yargıladım. Acaba doğru yaptık mı, yapmadık mı? Ama hem doğru tarafı var hem de olumsuz tarafı var. Binlerce böyle çocuğun devlet kadrolarına doldurulduğunu düşünün. Ama burada Çocuk Esirgeme Kurumu'nu kısmen eleştirmek de istiyorum. Şu bakımdan: Bu çocuklara bir takım değerler hiç kazandırılmamış. Mesela ailevi değerler, toplumsal değerler, ahlak değerleri; bunların hiçbirisi kazandırılmadığı gibi, gördüğüm en büyük eksiklerden biri de çalışma terbiyesi, iş ahlakı, iş disiplini hiç öğretilmemiş. Tabii böyle olunca girdiği işlerde de çalışmıyor, çalışmak istemiyorlar. Çünkü çocukluğundan itibaren hep bir şeyler verilmeye alıştırmış durumda.

Bir de bir anlayış yerleşmiş. Herkes bize bakmaya mecbur diye düşünüyorlar. Bir gün kızlardan bir tanesine biraz kızdım, bana "Biz devlet çocuğuyuz, tabii ki bize bakacaksınız" dedi. Şimdi bakın, bu koskocaman bir kız, onda yerleşmiş düşüncenin yanlışlığını anlatmak için söylüyorum. Tabii çocuğa ilk anda kızdım sonra kızamadım. Siz buna öğretmezseniz, çocuk nasıl öğrensin. Herkes öğrenmek zorunda,

bir şekilde doğruyu öğrenmek zorunda, bu kız bilmiyor doğruyu. "Devlet çocuğu" diye bir kavram geliştirmiş kendi kafasında; kati surette çalışmak istemiyor. Onlara hep bizlerin, bir takım insanların yardım etmesini istiyor, ihtiyaçlarının karşılanmasını bekliyor. Şimdi biz bunu da gördükten sonra, vakıf evlerimizde bu çocuklara oldukça zorluklar çekerek de olsa, işe yerleşecekleri zaman, günlerce iş terbiyesi öğretmeye çalışıyoruz. Mesela "abi" diye hitap ediyor amirine veya "abla" diyor. Amirlerine nasıl hitap edeceğini, mesai saatlerine riayet etmesi gerektiğini, verilen talimatları nasıl anlayacak ve nasıl yerine getirecek, bunları tek tek öğretiyoruz. Hatta otururken bacak bacak üstüne atacak mı, atmayacak mı, hangi ortamda otururken saygılı bir görüntü verecek, bütün bunlara kadar ısrarla öğretmek zorunda kalıyoruz. Tabii direnişler yapıyorlar, istemiyorlar. Bir de o yaşın -takdir edersiniz ki- daha isyankar yanlarıyla psikolojisi de göz önüne alınırsa, bunun iyice zor olduğunu anlamış bulunuyorum. Ama vazgeçemiyorum da, çünkü onlara yardım etmek istiyorum. Bu bir beşeri kaynak, beşeri unsurun heba edilmemesi lazım. Bir insan çünkü. Ne olursa olsun bir tanesini bile kurtarmanın çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Bu kızların yuva kuracaklarını düşünüyorum. Aile bütünlüğünü tutabilmeleri gerekir ve bunu tutabilmeleri için de bir takım bilgilerinin olması gerekir. En azından evini yürütebilecek, evindeki işleri yapabilecek bilgilere sahip olması gerekiyor. Yemeğini pişirmeyi bilebilmeli, masasını hazırlamayı bilebilmeli, çocuğunu beslemeyi bilebilmeli; tüm bunları bilebilmeli, diye düşünüyorum. Ve onun için de kızları bu çerçevede yetiştirmeye çalışıyoruz.

Şimdi Ankara'da bir vakıf evimiz vardı, sonra İstanbul'da da açtık, İstanbul'da iki aile kurmuş durumdayız. Şimdi bütün işlemlerini tamamladık İzmir'de de açıyoruz bir vakıf evi. Orada da iki aile kuruyoruz. Ondan sonra Adana, Denizli, Eskişehir gibi illeri sıraya koyduk. Böylece bir zincir oluşturmaya gayret ediyoruz. Tabii şimdiye kadar söylediğim gibi, bir kaynak olmadığı için, devletin herhangi bir katkısı olmadığı için bu iş yavaş gidiyor. Uzun süreden beri, benden sonra gelen bütün bakanlara kendime görev edinerek gittim. Bu projeyi anlattım. Aşağı-yukarı yedi sene oldu. Az bir zaman değil. Oldukça tecrübe edindik. Şu ana kadar 47 kızımız oldu, İzmir'i de açtığımızda 62 olacak. Bunu tabii en az dörtle çarpmak gerekiyor. Çünkü bunun iki

çocuğu ve bir de eşi olduğunu düşünmek zorundayız. Çünkü bizim amacımız aileyi kurtarmak. Bir aile kurtarmış oluyoruz bir kızı kurtararak. O nedenle önemi çok büyük. Sonra fabrikasyon çocuk da yetiştiremiyorsunuz, onu zorunlu olarak Çocuk Esirgeme Kurumu yapıyor zaten, ama ortaya çıkan çocukların biraz önce söylediğim gibi, ne ahlak değerlerinden haberleri var ne iş değerlerinden haberleri var; hiçbir şeyden haberleri yok. Bunları bıraktığımızda potansiyel suçlu oluyorlar. Kızların zaten sonu malum, erkek çocukların da sonu çok kötü. Uyuşturucu çok yaygın, bugün hemen hemen her kafede uyuşturucu satılıyor, o yüzden de bu çocuklar hemen ele geçirilmek isteniyor. O sebeple bu çocukların kurtarılması çok önem taşıyor toplumda. Kusurlarını da söyledim, bütün bu kusurlarına rağmen ben, sabırla ve hakikaten sevgiyle bu zorlukları aşmaya çalışıyorum.

Şimdiye kadar bizim elimizden geçmiş olan bütün kızlar, hiç istisnası olmadı çok sevinçliyim, hepsi çok iyi noktalara geldiler. Onların olabileceği kadar iyi noktalara, mükemmele ulaştırmak imkanı zaten yok. Şimdi biz bunları okutabildikten sonra eğer bir işe yerleştirebilirsek, yerleştiriyoruz, yoksa bir meslek edindiriyoruz. Bir kısmını da biraz önce bahsettiğim kanun yoluyla kamu kuruluşları sınav açıyorlar her yıl, yalnız bu çocukları o sınava alıyorlar. Ve bu sınavı kazananlar kamu kuruluşlarında işe yerleştiriliyorlar. Tabii oradaki amirleriyle de temas ederek biz bunların eksiklerini söylüyoruz ve birlikte bu eksikliklerini gidererek orada sağlam bir yer edinmelerini sağlıyoruz.

Şimdi bu projeyi defalarca anlatmama rağmen içinde bulunduğumuz yıla kadar hiçbir bakan bunun bir çözüm olabileceğine inanmadı. Ama ben bunun bir çözüm olabileceğini gördüm ve uzun müddet bu çocuklarla yaşadım. Şimdi yine Malatya Yurdu'nda çıkan olaylar. Ki bütün yurtlarda olaylar var; ancak bazıları basına yansıyor. Durum içler acısı. Gerçekten yurtların hepsinde kötü olaylar var. Çok iyi insanlar, yöneticiler, hocalar var bu yurtlarda çalışan, fakat fevkalade zararlı olanlar da olabiliyor. Bu çocukların kendi haklarını savunma imkanları olmadığı için orada kendilerine yapılan bir takım hareketlere rıza göstermek zorunda kalıyorlar, boyun eğmek zorunda kalıyorlar. Çok ciddi bir denetim olmuyor ve bu çocuklar heder olup gidiyor. Bu sebeple daha küçük üniteler halinde çocuklara daha çok emek vererek

onları kurtarmanın daha doğru olduğunu defalarca anlatmama rağmen, nihayet şimdi bir kanun tasarısı hazırladılar, sevk ettiler, şu anda Meclis'te. Buna göre aynı bu modeli yasalaştırıyorlar. Şimdi bunun doğru olduğunu anladılar, ama nasıl yürüteceklerini tam bildikleri söylenemez. Tekrar Çocuk Esirgeme Kurumu'nun bu güne kadarki mentalitesiyle bu defa küçük üniteleri yönetme düşüncesi olabilir. Tasarı maalesef o şekilde. Belki uygulama esnasında zorluklarla karşılaştıkça bunları aşacaklar.

Bir defa kesinlikle sivil toplum örgütleri ve hayırseverlerle çok iyi diyaloglar kurmaları gerekiyor. Hayırseverler bunlara güvenmediği için; diyelim ki bir yardım yapacak, gidiyor oraya kadar. Çocuğa kazak almış mesela, çocuğa ben giydireceğim diyor. Neden? Çünkü güvenmiyor. Aksi halde çocuğa bu yardımın ulaşmayacağını düşünüyor. Bu güven duygusunun da onlara karşı kazandırılması lazım, hayırseverin de o kazağı, pantolonu getirip çocuğa giydirmemesi lazım. Çünkü çocuğun da onurunun incinmemesi lazım, çünkü çocuklar arsızlaşıyorlar. Bir yurda gitseniz eteklerinize yapışırlar, bana bir şey getirdin mi diye, avaz avaz bağırlar. Çok kötü bir huy edinmiş oluyor çocuk. Herkesten bir şey isteme ve bekleme gibi bir yanlış karakter şekilleniyor çocukta. Bu bakımdan, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun çok daha vasıflı insanlar tarafından, hem merhametli, hem çocuk psikolojisini çok iyi bilen, hem insan eğitmeyi bilen uzman elemanlarla takviye edilmesi gerekiyor.

Şimdi bu küçük ünitelere dönüş yapılırken esnek olmak lazım. Bir insan diyebilir ki, yaşlı bir insan, şurada oturuyorum. Alt katımda bir daire var. Bunu bu çocuklara tahsis edeceğim. Buna göre hemen bir model oluşturulması gerekir. Çünkü üç-beş çocuk bu şekilde kurtarılmış olsun. Sivil toplum örgütleri, vakıf veya dernekler bu tür yerler açabilir. Kurum'un kendisi açabilir. Üçünün de statüsünün ayrı olması lazım. Kurum bir statü hazırlamış, herkese aynı elbiseyi giydirme teşebbüsündeler şu anda. Böyle şey olur mu? Bütün sorumluluğu ben taşıyorum, maddi manevi. Kendime ait bir konseptim var, ben bu konsept içinde çocukları eğitmek istiyorum. Siz benim konseptimi beğenmiyorsanız, o zaman buyurun. Eğer beğenmiyorsanız, o zaman benim koyduğum şartları kabul edeceksiniz. Ama sizin dikkat edeceğiniz bir şey olmalı: Çocuklar güvende mi, çocuklar psikolojik olarak bir tehlikeye maruz kalacaklar mı veya fiziksel olarak bir tehlikeye maruz kalacaklar mı? Siz, ona bakacaksınız. Biz bunun dışında

bir anne gibi, normal bir ailenin eğittiği gibi çocuğu eğitmek istiyoruz. Sizin yurtlarımızda eğittiğiniz gibi eğitmek istemiyoruz, çünkü orada çocukta aile mefhumu gelişmiyor.

Biz burada tamamen aile mefhumunu geliştiriyoruz. Mesela bizim kurallarımız var, saat kışın altı buçukta, yazın yedi buçukta çocuk evde olacak. Avrupa'ya giderim. Paris'ten telefon açarım, çocuklar eve geldiler mi gelmediler mi, diye. Çocuğun benimsendiğini hissetmesi gerekiyor, çünkü onu düşünen birisi var, onun tehlikelere maruz kalmasını istemeyen birisi var. Bu şekilde çocukta bir güven duygusunu da oluşturuyoruz, aynı zamanda tehlikelerden de korumuş oluyoruz. Akşam dışarıya çıkmak yok bizim kurallarımızda. Çünkü kafelerde uyuşturucu satılıyor. Fuhuşa itilme riskleri var çünkü genç kızlar güzel, o yaşın psikolojisiyle çok çabuk aldanabilirler, diye büyük bir korku içinde izliyoruz çocukları. Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan bazen kaçıyor çocuklar, sonra geri geliyorlar. Nereye gittiği de belli değil kızın, söylemiyor nerede olduğunu ve maalesef Kurum'un yöneticileri bir şey yapamıyorlar, çünkü çocuklar öyle bir hale gelmişler ki sert bir davranışta olay çıkarıyorlar, çeteleşiyorlar, yöneticilere aksi davranıyorlar. Dolayısıyla çocukların daha küçük ünitelerde oya işler gibi tüm hareketleriyle ilgilenerken, sevgi verilerek eğitilmeleri gerekiyor.

Çocukların en çok istedikleri şey, sevgi ve ilgi. Bunu biz kendi evlerimizde veriyoruz mümkün olduğu kadar. Çünkü buralarda bir anne modelimiz var; bir anne buluyoruz. Onun şefkatiyle eğitiyoruz ve eğitimlerini tamamlatıp bir işe yerleştiriyoruz. Tabi işimiz burada bitmiyor, evlendiriyoruz. İki tane kızımızı evlendirdik. Aynı zamanda evlilik hayatlarını da takip ediyoruz. İyi gidiyor mu gitmiyor mu? Yeni insanlarla akraba oldu, yeni bir aileye girdi, oradaki davranışları ne olacak? Evine ziyarete gidip gelerek bir ailesi olduğunu, yalnız olmadığını hissettiriyoruz. Bu şekilde bir insanın kazanılması için ne yapılması gerekiyorsa yapıyoruz. Tabi bizim istediğimiz, acaba başka insanlar da böyle bir görevi üstlenmek isterler mi, diye. Çünkü toplumda iyi insanlar, fedakar, şefkatli, merhametli insanlar var, ama nasıl yapacaklarını bilmiyorlar. Bu sebeple biz projeyi anlatan broşürler yaptık. Anlatmaya çalışıyoruz belki heveslenir başkaları da yaparlar diye. Mesela biz yedişer kişilik aileler kuruyoruz, birisi de üç kişilik kurur. Mühim olan bir tanesini kurtarmak, kız veya erkek.

Diğer ülkelerde Çocuk Esirgeme Kurumu diye bir şey yok, bizde var. Bu kurum miadını doldurmuş artık. Faydalı olmaktan çok zararlı olmaya başlamış durumda. Bunun için bu modelin mutlaka değişmesi gerektiğine inanıyorum ben. Çünkü devlet çocuk bakamaz. Bu noktadan hareket etmemiz gerekiyor. Batı'da "koruyucu aile sistemi" var. Bizde koruyucu ailelik sistemi gelişmiyor bir türlü. Çünkü aileler buradan bir çocuğu alarak, kendilerini riske etmek istemiyorlar. Bazen buradan çocuk almaktan da çekiniyorlar çünkü buradan alacakları çocuk evde düzen bırakmıyor, çok farklı davranışlar sergiliyor. O çocukla çok fazla uğraşması gerekiyor ailenin. Her çocukta bir takım sorunlar var. Bu sorunları aileler aşamıyor. Bizim kültürümüzde de belki bir başka çocuğa bakmak pek yok. Bu nedenlerle çok fazla koruyucu aile de yok. Kurum buna bir çare bulmak için, bir bedel ödeyerek baktırma yoluna gidiyor. Bu da fena bir yol değil, dikkatli denetlenirse. Çocuğun kendi ailesine bir bedel vererek baktırma yoluna da gidebiliyor. Fakir olan aileler getirip çocuğunu yurda bırakıyor, yedi sekiz çocuğunu bırakan var. Ailelere de tabi çocuklarını terk etmeye teşvik etmeyecek bir yardım miktarı belirlenmeli. Yoksa yapıyor çocuğu bırakıyor. Çok can sıkıcı bir durum. Hem çocuk için kötü hem de toplum için kötü. Bu yasa çerçevesinde eğer başarabilirler de küçük üniteler sistemini yaygınlaştırıp iyi bir şekilde yürütebilirlerse, çok sayıda çocuğun kurtarılması sağlanmış olacak.

Burada sözlerimi bitirmek istiyorum. Proje şu anda uygulama aşamasında. Sizin de eğer katkılarınız, görüşleriniz olursa, bana tavsiyeleriniz olursa bundan çok memnun olacağımı söylemek istiyorum. Hepinize teşekkür ederim.

Prof. Dr. Berrak KURTULUŞ: Teşekkür ediyoruz. Ben şahsen bu şefkat yuvaları dediğimiz vakıf evlerinin faydalı olacağına inanıyorum. Eğer katkıda bulunmak, soru sormak isteyen arkadaşlarımız varsa, lütfen önce isimlerini belirterek sorularını sorsunlar. Evet, öğrenci arkadaşlarımızın başka alternatif düşünceleri olabilir mi?

Yrd. Doç. Dr. Ziya ERDEM: Eskiden "Olgunlaşma Enstitüleri" vardı. Bayanlar giderlerdi orada sanat öğrenirlerdi. Sanıyorum o tarzda eğitim de veriliyor aynı zamanda. İkinci sorum, pek çok sivil toplum örgütü var çocuklarla ilgili. Bu sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılabilir mi?

İmren AYKUT: Şu anda yapmıyoruz. Yani yapmamız gerekmedi şimdiye kadar. Çünkü onlar başka bir konsept, başka bir iş yapıyorlar, biz başka bir iş yapıyoruz. Bizim yaptığımız iş, aslında yetiştirme yurdundan aldığımız kız çocuklarını hayata hazırlamak. Demin ince detaylar verdim. Bu detaylar hayatta her an karşılaşacağı detaylar. Mesela evde elektrik kullanılıyor, buna para ödendiğini bilmiyor bu çocuk. Eve çıkarmışlar bir defasında bu kızları, aradan bir zaman geçiyor, kuruma bir telefon; bir gün efendim elektrikler yanmıyor, elektrikler kesildi diyorlar. Arızaya telefon ediliyor, arıza falan yok çünkü elektrik parasını ödemişler. Çünkü elektrik için bir para ödenmesi gerektiğini bilmiyorlar. Çünkü elektrik faturası görmemişler hayatlarında. Oraya bırakılmış gidilmiş. Kızlar da belki almış atmış herhangi bir kağıt parçası diye. Su parası ödendiğini bilmiyorlar. Bize çok basit gelen, farkında bile olmadan yerine getirdiğimiz, bir çok işi bu çocuklar bilmiyorlar. Onun için bunları öğrenerek hayata başlamalarını biz sağlıyoruz.

Bir de hayata karşı çok büyük bir moral çöküntüsü ve güvensizlik içinde olmamaları için burada yaşarken onları işe yerleştirmek için hazırlık yapıyoruz. Bunu görüyorlar, işe yerleştirildikten bir süre sonra, bir ay, beş ay, bir sene hatta bir buçuk sene dahi vakıf evimizde kalmaya devam ediyorlar. Çünkü her çocuk hemen kendi ayakları üzerinde duramıyor. Bazısı bir ayda durabiliyor, bazısı altı ayda, bazısı bir senede. Çok zeki olmayan bir çocuk, işe başladıktan sonra, biz emin olmak istiyoruz ki bu işte tutunuyor artık. Bundan emin oluncaya kadar bu evde muhafaza ediyoruz. Tasarruf ettiriyoruz, maaşının dörtte üçünü alıp muhafaza ediyoruz. Böylece tasarruf etmeyi öğreniyor, aile bütçesi yapmayı öğreniyor. İlk zamanlarda harçlık veriyordum, bir bakıyorum o gün bitmiş. Halbuki bir ay içinde onu harcaması gerekiyor. Sonra baktım olmuyor, onbeş günden onbeş güne vermeye başladım. Baktık bu da olmuyor; haftalık vermeye başladık. Çünkü parayı nasıl kullanacağını, nasıl harcayacağını bilmiyor. Böyle böyle bunu da öğrendiler. Şimdi paralarını da biriktiriyorlar. Sonra eve çıkacaklar, evlerine eşya alacaklar. Bunları yavaş yavaş söyleyerek telkin ederek alışmalarını sağlıyoruz.

Doç. Dr. Halis Yunus ERSÖZ: Öncelikle böyle bir faaliyet başlattığınız için çok teşekkür ederim. Çok faydalı bir faaliyet. Burada

yasal düzenlemede söyle bir şey yapılamaz mı? Yurtlar mecburen gerekli mi, aile sistemi işletilemiyor, çok fazla çocuk var ve yurtlarda barındırılması gerekiyor. Acaba sizin bu ev tipi yapılanmanız yurtlarla beraber yürütülse, dönem dönem, belirli yaşlarda, belirli sürelerde çocuklar evlerde yaşasa tekrar yurtlara geri dönse, böyle bir geçişgenlik sağlansa, acaba yeni yasal düzenleme için daha faydalı olması sağlanamaz mı? Sürekli ev sürekli yurt değil de, belirli yaşlarda belirli dönemlerde, üç aylık sürelerle, altı aylık sürelerle ev yaşamında da yer alsın, yurt yaşamında da yer alsın ve böylece hayata hazırlansın. Çünkü ev tipi yapılanmada çok sayıda ev olması gerekiyor, çok sayıda denetim mekanizmasına ihtiyaç olacak, çok sayıda görevli olması gerekecek.

İmren AYKUT: Şimdi o söylediğiniz gibi olursa, bazı çocuk gitmek istiyor, bazı çocuk gitmek istemiyor. Evdeki düzene alışması, disipline alışması, hayat tarzına alışması zaman alıyor. Evden yurda gidince zaten çok bozuluyor çocuklar. Hepsi bir arada mesela çeteler kuruyorlar. Bir kızım vardı benim, devamlı uzun kollu giyiyordu. Niçin giyiyorsun, dedim. Utanıyormuş çünkü falçatayla paramparça olmuş kolları, onun yara izleri var.

Belki çok kötü bir benzetme ama hayvan barınakları vardır. Hepsini toplarsınız koyarsınız bir araya, yemeklerini verirsiniz. Yetiştirme yurtları da buna benziyor. Zil çalıyor, gelin yemeğinizi yiyin. Çocuklara fazla bir şey veremiyoruz, çünkü toplu bir yaşam. Çocukların en yaramaz yaşları. Bir defa başı okşanmadan büyümüş bir çocuk. Hiç sevilmemiş, bir annenin, bir babanın bağrına basılmamış. Bunlar o kadar önemli şeyler ki, bu çocuklarla yakın temastan sonra bunu daha da iyi anladım. Hakikaten annemin babamın kıymetini daha iyi anladım. Herkes bu çocukları yakından tanırsa, annesine babasına daha sık sarılabilir. O sevgi çok önemli. Çocuk hiçbir şeyle tatmin olmuyor. Yalnız sevgi istiyor. Benim köpeklerim var. Özellikle onlarla bu köpekler arasında ilişki kurdum. Çünkü çocuk güzel kelimeler söyleyemiyor. Canım, tatlım, v.s., bu kelimeleri hiç söyleyemiyor. Bunlara ağzı hiç alışmamış. Köpeklerle bunlar arasında ilişki kuralım dedik. Artık biz köpeklere ne kadar güzel kelime varsa söylüyoruz yüksek sesle. Seviyoruz, okşuyoruz köpekleri. Bir süre sonra yavaş yavaş onlar da söylemeye başladılar ve alıştılar. Köpeklerle müthiş bir sevgi ilişkisi kurdular. Hatta bizim başaramadığımızı köpekler başardı dedim. Şimdi çok seviyorlar köpekleri. İçlerindeki sevgi duygusu gelişti. Her türlü

yöntemi uygulamaya çalışıyoruz insani duygularını geliştirebilmek için. Hem sevgiyi, hem saygıyı, hem sorumluluk duygusunu. Çünkü o köpeği beslemek istiyor, onunla meşgul olmak istiyor, gezdirmek istiyor. Bu onlara bir sorumluluk duygusu verdi, bu çocukların sorumluluk duyguları da hiç yok.

Bizim insanlarımızın bir yaklaşım tarzları var, aşırı bir merhamet ama bunun sonu geliyor. Bir kere geliyorlar, çocukları seviyorlar, bir daha gelmiyorlar. Çocuk o sevgiyi bir kez hissedince tekrar hissetmek istiyor. Ben kendi dönemimde doğrusunu söyleyeyim, bu sivil toplum örgütlerinin pek çoğunu yurtlara sokmuyordum. Çocuğu severken resim çektirmeye geliyorlar, sonra yoklar. O çocuğun psikolojisini hiç hesaba katmıyorlar. Eğer yardım yapılacaksa getirilip yöneticilere verilecek, çocuklar arsızlaştırılmayacak. Süreklilik arz eden bir ilgi lazım çocuklara. Mesela her hafta gideceksiniz eğer o çocuğu mutlu etmek istiyorsanız. Çünkü sizi bekliyor. Gelmediğiniz zaman büyük hayal kırıklığına uğruyor. Öncelikle çocukları ve gençleri sevmeyi, onlara önem vermeyi öğrenmemiz lazım. Biz bunları öğrenmiyoruz. Ben öğrendim ama bana da öğretilmiş değil, belki benim kendi mizacımdan kaynaklanan bir şeydi. Çocukları ve hayvanları çok severim. Onun için bunlar için bir şeyler yaptım, başka görevlerdeyken de bunlarla ilgilendim. Şimdi de tamamıyla onlarla ilgileniyorum. Başka bir görevimin kalmadığını düşünüyorum, yapabileceğim her şeyi yaptım. Bu çocukların kazanılmasını istiyorum, özellikle de kız çocuklarının.

Doç. Dr. Halis Yunus ERSÖZ: Ben bir şey daha sormak istiyorum. Bu yasal düzenlemede sivil toplum örgütlerinin katılımını sağlayan bir mekanizma var mı?

İmren AYKUT: Şimdi efendim, bu yasa çıkarsa, akıllı bir yaklaşım var yasanın içinde. Maddi katkıda bulunacaklar. Şu şekilde çıkıyor yasa; konutu siz karşılıyorsunuz, konut kirasını. Belki konut kira yardımını da yaparsınız diyorlar. Onun dışındaki bütün masrafları karşılayacaklar. Şimdi siz bir ev buldunuz ve dediniz ki, ben dört çocuğa bakacağım. Size çocukları verecekler ve evin giderlerini ve iâşe gibi masrafları karşılayacaklarını söylüyorlar, yasa öyle çıkarsa. Önce anormal bir hüküm koyulmuştu. Çocuk başına asgari ücretin dört katı yardım yapılacak şeklinde. Efendim böyle bir şey düşünülebilir mi? Herkes çocuğunu terk eder bu uygulama ile. Türkiye'de milyonlarca çocuğun

terk edileceğinden eminim. Dedim ki asgari ücretin dört katı ne demek, bir işçi sekiz saat çalışacak bir asgari ücret alacak, bunlar bir çocuğun bakımına asgari ücretin dört katını verecekler. Şimdi bunu asgari ücretin iki katına indirdiler. Onun biraz daha indirilmesi lazım çünkü bu da mümkün değil. Birincisi karşılayamazsınız, ikincisi milyonlarca aile çocuğunu terk eder. Yedi sekiz çocuğunu terk eden bir aileyi tanıdım.

Müdürle bir gün oturuyoruz yurttta, ah efendim yine bu kadın geldi dediler. Kim dedim bu kadın. Baktım, süslü püslü bir kadın. Kadın her ay başı geliyormuş. Çocuk Esirgeme Kurumu her ay çocuklara yirmişer otuzar milyon lira harçlık veriyor. Kadın her ay gelip çocukların hepsinin elinden o harçlıklarını alıp gidiyormuş. Böyle bir anne olabilir mi? Şimdi şöyle bir yanlış var tabi, o da Medeni Kanun'da bir değişiklik gerekiyor. Çocuğunu Kurum'a terk eden bir aile, çocuğun tüm haklarını terk etmiş olmuyor. Eğer Çocuk Esirgeme Kurumu çocuğu evlat vermek isterse annenin, babanın muvafakatini alması gerekiyor. İşte bu sebeptir ki evlat edinmek isteyenler kolay kolay evlat edinmiyorlar. Dört sene, beş sene bekleyenler var. Bana da çok başvuru oldu. O zaman evlat edinmek için. Yasadaki bu engel Kurum'da çocukların çoğalmasına neden oluyor. Bir kısım aile de şunun için bırakıyor çocuğunu. Biraz önce bahsettiğim 3412 sayılı Yasa, bu binde bir oranında kamu kuruluşlarında zorunlu istihdamı getiren yasa nedeniyle 15-16 yaşlarına geldiğinde çocuklarını getirip Kurum'a terk ediyorlar. Çünkü devlet iş bulacak onlara. Bu durum çocukların terk edilme sayısını çok artırdı. Bu yüzden ben zaman zaman o kanunu doğru mu yaptık, yanlış mı yaptık diye kendi iç dünyamda tartışma yapıyorum. Bir çok çocuğun da terk edilmesine sebebiyet vermişiz farkında olmayarak. Ama eğer Medeni Kanun'da bir değişiklik olur da çocuğu sen terk etmek mi istiyorsun, tamam artık çocuk üzerinde hiçbir hakkın ve hukukun kalmayacak denirse, o zaman daha az çocuğun terk edileceğini düşünüyorum. Çünkü yapıyor çocuğu, oraya bırakıyor, devlet baksın diyor. 17 yaşına gelince anne, baba ortaya çıkmaya başlıyor.

Mesela bu proje kapsamında çocuklarının benim yanımda olduğunu duyunca bir sürü aile çıktı ortaya. Çünkü neden? Ya benden para isteyecekler, ya bana iş bul, kocama iş bul, öteki çocuğuma iş bul deniyor. O bakımdan terk ettikten itibaren çocuk üzerindeki bütün haklarını kaybedeceğini yasallaştırmak gerekmektedir. Çocuğu ilerisi

için bir hayat garantisi olarak görüyor. Çünkü yurttta olan çocuk kamu kuruluşuna yerleştirileceği için nasıl olsa iş garantisi tamam, sonra da bize bakar diye terk ediyorlar çocuğu. Şimdi bu küçük ünitelere bölünmenin belki bu açıdan da küçük bir faydası olur. Gelip oradaki apartman dairesinin kapısına bırakmakta tereddüt geçirebilir. Çocuk Esirgeme Yurtlarına getirip çocuğu bırakmak daha kolay. Eğer 17 yaşında bile olsa çocuk sokakta bırakılırsa kurum onu alıyor çünkü korunma yaşı 18 yaşın altı. Bu terk edilen çocuk sayısı iki üç kat arttı son üç senedir. O kadar arttı ki anlatamam. Bakamıyor çocuklarına insanlar. Bir kısmı hakikaten bakamıyor, bazısı da bakmak için kendisine eziyet çektirmek istemiyor. "Devlet baksın, büyütsün" yaklaşımında.

Bir de sokak çocukları var o ayrı bir sorun, evsiz çocuklar var, uyuşturucu bağımlısı çocuklar var. Bunların anne babaları var, benim söylediğim projede aile %99 kesin olarak parçalanmış. Ama diğer durumlarda aile parçalanmış değil. Çocuk kaçıyor, çocuk sorunlu. Şimdi onlarla da ilgilenenler var. Sokak çocuklarıyla ilgilenen dernekler var. Aynı zamanda Çocuk Esirgeme Kurumu'nun da bazı üniteleri var. 0-6 yaş grubu ayrı bir konsept, ilkokul çağı ayrı bir konsept, bizim konseptimiz ortaokuldan sonra alıp hayatı öğretmek. Halen 0-6 yaş grubuna bakan bir sivil toplum örgütü var, iki üç ev de onlar açtılar. Onlarda personel ihtiyacı fazla. Bebek olduğu için, yirmi dört saat bakılacağı için iki personel, üç personel gerekiyor. Bizde bir tane anne oluyor başlarında, bu çocukların kendi işlerini kendileri yapmaları gerekiyor, evi temizliyorlar, yemeklerini yapıyorlar, öğrenmeleri için. Küçük çocuklarda olmuyor bu. Mesela on iki yaşında bir kız almıştık, yürümedi. Çünkü on iki yaşındaki çocuk ev işi yapmak istemiyor. Baktık ki bu yaş küçük bizim konseptimiz için, ortaokuldan sonra almaya başladık.

Dinleyici: Benim bu projeye ilgili ufak bir şey takıldı aklıma. Lütfen yanlış anlamayın. Kız çocuklarının ortaokuldan sonra yetiştirildiğinden bahsettiniz. Bana sanki "ideal anne tipi" yetiştirmek istiyormuşsunuz gibi geldi. Sınırları böyle çizilmiş, belirlenmiş kişiler yetiştirmek istiyormuşsunuz gibi geldi. Amaç bir kamu kuruluşunda iş sağlamak sonra da evlenmek, ev kadını olmak...

İmren AYKUT: Böyle algılayabilirsiniz, doğru. Ancak, iki şey var: Bir, bu kız bir evde yaşayacak. Medeni, düzgün, doğru bir hayat

yaşaması için temizlik kavramının onda olması lazım, hijyen kavramının onda olması lazım ve yemeğini yapabilmesi lazım. Çünkü hayatını kolaylaştırmak istiyoruz bunların. Bunları bilmiyorsa akşam köşedeki lokantaya gidip mi karnını doyuracak, yoksa bir sandviç mi yiyerek karnını doyuracak? Sağlıklı beslenmesi lazım. Onun için biz evvela, evlenmeyecekmiş, tek başına yaşayacakmış gibi, evini yönetebilir, her şeyi doğru yapabilir olmasını istiyoruz. Ondan sonra, eğer bu nitelikleri kazanırsa diyoruz, çocuklarının sorumluluğunu da taşıyabilir, çocuklarına da bakabilir, diyoruz. Şimdi çocuklara annenin bakmayacağı bir model yok. Evvela anne bunları bilmeli diye, bunları öğretiyoruz. Eğitiminin de mümkün olduğu kadar iyi olmasına çalışıyoruz. Bunları öğretirken, aynı zamanda okuldaki eğitimini takip ediyoruz.

Ondan sonra işe girerken de günlerce uğraşyoruz; hatta şöyle yapıyorum ben, onu da söyleyeyim. Ben oturuyorum kendi ofisimde, o kapıyı alıyor, girin diyorum giriyor. Amirinin odasına giriyor mesela. Bizim kızlar genel müdür olacak hali yok, ben gerçekçiyim. Bizim kızlarımızın iş seviyesi, nerede çalışacağını çok iyi biliyorum. Şimdi kapıdan giriyor, yürüyor. Kızım diyorum, öyle yürüme, böyle daha zarif yürü. Buyurun gelin, amirin oturun demedikçe oturma diyorum. Bir saygı, iş terbiyesi öğretiyoruz. Aksi taktirde kızdan hoşlanmazlar, dışlarlar, oradaki iş hayatı devamlı olamaz. Çocuk Esirgeme Kurumu resmi kuruluş, çok çocuk var. Onları hayata hazırlaması mümkün değil. Mesela konuşurken, nerede söz alacak, nerede susacak bilmiyorlar. Bir genel müdür anlattı, onun kurumunda bu çocuklardan birisinin bayramlaşma töreninde sarf ettiği abuk sabuk sözleri. Kim bu memur demiş, meğerse kurumdan gelmiş bir çocukmuş. Bir daha bunu karşıma çıkarmayın demiş. Çok rahatsız olmuş, çocuk terbiye kurallarını bilmiyor. Bayramlaşma esasında ne söylenir bilmiyor, nasıl davranılacağını bilmiyor. O sebeple, bilmiyorum anlatabildim mi?

Sizi çok iyi anladım, ne demek istediğinizi. Öyle anlaşılabilirliğimi de biliyorum. Ama biz aşama aşama bütün bunları bilsin istiyoruz. Mesela yemek pişirmeyi bilsin. Ben biraz düşkünüm yemeğe ondan galiba. Her anne kendine göre yetiştirir çocuklarını. Ben de illa çok iyi yemek yapmalarını istiyorum. Çünkü o zaman aileyi daha sağlam bir arada tutabilir. Çocuklarını da doğru besler diyorum. Biliyorum ki benden öğrendiğini o da onlara uygulayacak evlendikten sonra. Yoksa

hedefimiz onun kişiliğini ezmek veyahut bir ev kadını yaratmak değil. Çünkü bizim kızlarımız ev kadını olmayacak. Böyle bir ihtimal çok az onlar için. Mutlaka çalışmak mecburiyetinde olan çocuklar bunlar. Evlense de gidip Vehbi Koç'un oğluyla evlenmeyecek. Bu kız kendi eğitim düzeyine yakın, kendi gelir düzeyine yakın birisiyle evlenecek. Bütün bu gerçekleri göz önünde tutarak o şekilde yetiştiriyoruz. Bu çocukların gelecek beklentileri çok yüksek olamayacağı için, vasat hayat şartlarında yaşayacaklarını düşünerek o halde bilmeleri gereken şeyleri öğretiyoruz.

Dinleyici: Ben yetiştirme yurdunda çalışıyorum İzmit'te. Bizde koğuş sistemi yok. İki tane kız yetiştirme yurdu, bir tane de erkek var. Üçü de ev modeli, bir tane abla var, ev gibi koltuğu, kanepesi var. Ama yemeği yine yurt veriyor, onlar paylaşıyorlar. Bir iki kişilik odalar var, beş altı kişilik daireler var, daire sistemi. Yemekleri birlikte yiyorlar, çay filan kendileri yapıyorlar. Bir tane abla var başlarında, o şekilde devam ediyorlar. Bir nebze eski sistemden kurtulmuş gibi bir durum var. Ama dediğiniz gibi kurum çocuğu yetiştirirken, sosyal sorumluluğu olan, topluma uygun olabilecek donanımla bir çocuk yetiştirmiyor. Mesela işe başlarken, alınıyorlar kotadan, yine 3512'den biri geldi deniyor. Çalışanların, hatta kurumun kendi içinde çalışma imkanları da var bunların. Kurumda yıllarca bunlarla uğraşmış olan kişiler bile bu şekilde bir önyargıyla, eyvah geliyorlar, şimdi burada kötü şeyler yapılacak, yanlış şeyler yapılacak diye düşünüyorlar. Bu yüzden sizin çalışmanız çok anlamlı.

Yalnız, gördüğüm bir şey var. Bu yaştan değil de erken yaşlardan başlayacak şekilde "gönüllü aile sistemi" geliştirebilsek. Şimdi böyle dernekler zaman zaman bu çocukları görmek yerine, aileler sosyal sorumluluk addederek kendilerine, belli zamanlarda, mesela hafta sonlarında, yaz tatillerinde, diğer zamanlarda bir iki çocuk belirleseler ve o zamanlarda o çocukları alsalar. Mesela alışverişe götürseler hafta sonları, yemeğe götürseler veya tatile götürseler. Yasalar buna imkan verebiliyor aslında, ama toplumumuz böyle bir şeyin yapılabilişliğinden haberdar değil. Böyle bir sistem başlarsa, sizin sisteminizin de katkısıyla bu çocukları kazanmış oluruz. Çünkü bu kurumlar, şehirlerin dışında, mesela öğretmenler bu çocukları okula almak istemiyorlar, vesaire vesaire. Bunların kalkması için ailelerin, bunun örnek olabilmesi için

yukarı kademelerden başlayarak, bürokratların, "Benim böyle iki tane çocuğum var" diyerek, bu şekilde bu çocuklara sahip çıkılabilirse, bu çocuklar topluma kazandırılmaya başlarlar. Yoksa 18 yaşına kadar izole edip, sonra hadi işe gir çalış, hadi aile kur demek mümkün değil.

İmren AYKUT: Şimdi hata bir değil ki. İyi hatırlattınız. Şimdi bu çocukları, Urla'dakini biliyorsunuz, şehrin dışında bir yer, kuş uçmaz kervan geçmez. Oraya yetiştirme yurdu yapıyorlar. Böyle şey olur mu? Orada çalışanlar izole, çocuklar izole. Böyle olunca zaman içinde bir takım kötü olaylar cereyan ediyor. Biz eskiden huzurevlerini de öyle yapıyorduk. Ormanların içine, yaşlılara gidin siz orada ölü der gibi, götürüp terk ediyorlar. Şimdi yeni yaklaşımlarda huzurevlerini şehirlerin içine kuruyorlar. Pencereden bakacak, insanlar geliyor geçiyor. Yaşama bağlılığı artacak. Onda da bir sokağa çıkma arzusu olacak, belki çıkacak şöyle bir dolaşacak, gidip bir parka beş dakika oturacak. Dağ başlarında yetiştirme yurtları, çocuk evleri, çok yanlış bir yaklaşım. Bu eski bir anlayıştı, şimdi yeni anlayışta daha şehirlerde oluyor.

Türkiye'de bu koruyucu aile uygulaması pek gelişmedi. Aileler bu çocukları istemiyorlar, tahammül edemiyorlar. Hakikaten çocuklar yaramaz ve çok fazla kırıyorlar, her şeyi döküyorlar. Yatakları kırdılar bizim evlerde. Şaşırdım, yatak nasıl kırılır diye. Kızım gelin bakalım, hiç kızmayacağım. Yalnız çok merak ettim, bir yatak nasıl kırılır bana gösterin dedim. Onun üzerine çok utandılar anlatmadılar, ben hala daha yatağın nasıl kırıldığını bilmiyorum. Ben yatılı okudum yıllarca, şu yaşıma geldim hiç yatak kırmadım, bu nasıl kırılıyor. Bu nedenlerle aileler bu çocukları almıyorlar. Yaklaşımlarımızda hep aşırılıklar var bizim. Çocuğu alıyor sonsuz bir şefkat gösteriyor, acıma duygusu hissettiriyor çocuğa. Çocuklar katiyen istemiyorlar, acımanızı istemiyorlar. Öteki çocuklardan daha fazla ilgi gösterip, sonra gönderiyor çocuğu Kurum'a ve bir daha ilgilenmiyor. Ben süreklilik olmamasına karşıyım. Çocuğu alıştırıp da sonra hayatından çıkarmak, ondan sonra da bu çocuklarda güven duygusu oluşmuyor. Bu çocuklar yalana alışıyorlar. Biz bir iki sene yalanla uğraşyoruz. Hiç gereği yok iken yalan söylüyorlar çünkü öyle bir alışkanlık edinmişler. Oradaki yaşam şekli buna mecbur etmiş belki. Ama yanlış şurada; devletin çocuğa bakma şekli. Ben istiyorum ki devlet, uyuşturucu bağımlısı çocuklar, fuhuşa itilmiş kız çocukları, enseste uğramış v.s. çocuklara

baksın. Çok özel uzmanlarla, çok özel şartlarda. Ama diğer çocuklara bizler gibi insanlar sahip çıksın. Çünkü bu çocuklar bizim değil mi? Ben öyle bakıyorum.

Dinleyici: Çocukların belirli bir saate eve dönmeleri gerektiğini söylemişsiniz. Eğer geç dönerlerse bu karşı nasıl bir ceza veriyorsunuz?

İmren AYKUT: Şimdi efendim, biz şunu söylüyoruz, altı buçukta burada olacaksınız. Benim çok evhamlı olduğumu biliyorlar. Gecikerseniz hemen telefon edeceksiniz, nerdeyseniz, ne olduysa haber vereceksiniz. Eğer haber vermezseniz bütün polis teşkilatını faaliyete geçiririm, çünkü merak ederim. Bir de çok evhamlı olduğuma inanıyorlar artık, çünkü Endonezya'dan bile telefon ediyorum geldiler mi eve diye. Sokaklarda olanları bildiğim için hep onların başına da geleceğim korkusu yaşıyorum. Tabii ceza, çok fazla bir ceza olamaz onlara. En azından tabi soğuk davranmamızla karşılaşılıyorlar. Ondan büyük bir ceza olamaz ki onun için. Benim onları çok sevdiğimi biliyorlar. Böyle bir şeyden sonra mesafe koyuyorum. Hiç yola gelmeyecek bir durumdaysa onu iade ediyoruz zaten. Çünkü bizim ünitemiz küçük bir ünite, yedi kişilik. Orada bir kişi çok aykırıysa, çok kötü davranışları varsa, bütün çocukların huzurunu bozduğu için, evin düzenini bozduğu için yurt idaresi ile görüşüyoruz ve o çocuğu iade ediyoruz. Ona yardımcı olamadığımızı görüyoruz. Bizim verebileceğimiz katkıları kabul edebilen, alabilen, gelişme gösteren çocukları muhafaza ediyoruz. Diğeriyse vakit geçiremeyiz, bu gönüllü bir kuruluş, kendi imkanlarımızı koymuşuz. Mecburiyet devletin, benim değil. Benimkisi bir şefkat olayı.

Dinleyici: Ben sanıyorum sizin yurtlarımızda eğitilen çocuklar sadece yaşama dair şeyler öğrenmiyorlar, aynı zamanda öğrenimlerine de devam ediyorlar. Hatta yüksek tahsil yapıyorlar.

İmren AYKUT: Birkaç kızımız yüksek okul okudu, iki yıllık. Biz yüksek okula da devam ettiriyoruz, üniversite hazırlık kurslarına da gönderiyoruz. Üniversite giriş sınavlarına da sokuyoruz hepsini. Kazanırsa devam ettiriyoruz zaten. Burayı zaten kendi evleri gibi görüyorlar. Sömestrlerde geliyorlar, bayram tatillerinde gelirler, zaten gidecek başka yerleri yok ki. Sınavlarını takip ederiz, geçti mi, kaldı mı. Okulu bitirdikten sonra tabi işe yerleştiriyoruz. Bir tane çok başarılı

kızımız var. Bana bir müjde verdi. Bir şirketler topluluğunda insan kaynakları müdürü oldu. Gerçi bu bir örnek ama çok mutluyum. Şimdi aynı zamanda halkla ilişkileri de ona bağlamışlar, iki departmanı birlikte yürütüyor. Harikulade bir şey değil mi? Yurtdışı yatırımları olan büyük bir kuruluş bu. Tahmin ediyordum o kızın böyle yerlere geleceğini. Gerçi o kız yurttan kalmamış, yurda girerken bize verdiler. Yani biz yolda kaptık. Böyle bir yetenekli kızımız da var. Diğerlerinden birkaç tanesi yüksek okulu bitirdiler. Bir tanesi de bu sene bitiriyor. Birkaç tanesi bu sene sınava girecek. Bu şekilde işte bir şeyler yapmaya çalışıyoruz.